Kijk op Exoten, nr 51 / November 2025

Vlinderstruik, insectenlokker met een luchtje?

Baudewijn Odé, Angelo Moerland, FLORON & Kars Veling, De Vlinderstichting

FLORON en De Vlinderstichting reflecteren in deze bijdrage op de vlinderstruik. Het klinkt zo goed, een bloeiende struik die je in je tuin of park zet en waarmee je de natuur helpt. Zo wordt vlinderstruik, oftewel Buddleja, in het tuincentrum ook aangeprezen, samen met een heel leger aan plantensoorten die goed zouden zijn voor biodiversiteit. Daaronder – net als vlinderstruik – heel wat exoten.

FLORON: Natuurlijk, als je een bloeiende vlinderstruik in de tuin hebt, zie je met name daar een boel van de dag- en nachtvlinders en diverse andere nectarzoekende insecten. En natuurlijk, alles is beter dan een Hortensia. Maar veel insecten hebben niets aan een vlinderstruik. Veel van onze insecten leven namelijk van inheemse planten. Daar zijn ze ook helemaal op aangepast. Aan die exoten hebben veel soorten niets, of ze leveren, zoals vlinderstruik, vooral nectar voor een deel van de insecten.

De Vlinderstichting: Onze Nederlandse insecten zijn gebonden aan inheemse Nederlandse planten. Tenminste voor de voortplanting. Veel rupsen zijn gespecialiseerd op een of enkele plantensoorten en dat zijn met name de planten die hier thuishoren. Maar nectar is ook van groot belang. Het is de brandstof waarmee vlinders en andere insecten kunnen vliegen. Veel vliegen is essentieel voor mannetjes om vrouwtjes te vinden om mee te paren, en voor vrouwtjes om plekken te zoeken waar ze eitjes kunnen afzetten (op inheemse planten dus).

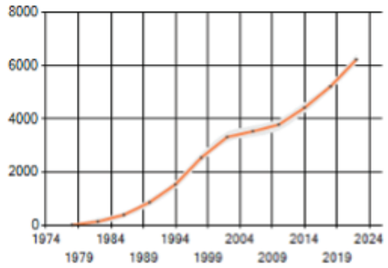
FLORON: Vlinderstruik is ondertussen zo succesvol in het lokken van insecten, dat je je moet afvragen of een deel van de bestuivers niet wordt weggelokt van wilde planten die voor hun zaadzetting ook bestuivers nodig hebben. Dit verschijnsel is al eens bewezen voor grote populaties reuzenbalsemien. In een stad zal dit niet zo'n probleem zijn, maar veel vlinderstruik in het buitengebied zou wel eens problemen voor wilde planten op kunnen leveren.

De Vlinderstichting: Vlinderstruik is erg in trek bij vlinders, maar wel vooral bij de zogenaamde 'kroeglopers'. Dat zijn de vlinders die grote afstanden afleggen en overal waar een vlinderstuik staat even langskomen om bij te tanken. Dagpauwoog, atalanta, distelvlinder, de koolwitjes en vroeger ook kleine vos zijn van die kroeglopers. Ook andere soorten zie je in het buitengebied wel eens op vlinderstruik, maar dan vooral als er niets anders is. Bestuivers uit bloemrijk grasland als blauwtjes, zandoogjes en dikkopjes hebben toch een voorkeur voor inheemse planten zoals distel, knoopkruid, koninginnenkruid, rolklaver en andere klaverachtigen.

FLORON: Vlinderstruik beperkt zich in Nederland inmiddels niet meer tot tuinen of de stad. De soort is aan een opmars bezig, wat ook duidelijk tot uiting komt in de verspreidingstrend. Mede dankzij de door de wind verspreide zaden, duikt vlinderstruik meer en meer op langs het spoor en de rivieren en ook de eerste waarnemingen in de duinen zijn bekend. Droge en warme, zandige of stenige bodems zijn daarbij het meest in trek.

Figuur 1. Distelvlinder op uitheemse vlinderstruik. (Foto: Kars Veling)

Figuur 2. Verspreidingstrend van vlinderstruik in Nederland (index). © NEM (CBS & FLORON), 2023

Figuur 3. Vlinderstruik op de Sint-Pietersberg; bedreiging voor zeldzame kalkflora en -fauna. (Foto: Wim Heijligers)

Figuur 4. Uitheemse vlinderstruik en inheems alternatief: koninginnenkruid. (Foto: Kars Veling)

Tot nu toe geeft de soort daar nog weinig problemen. De grootste problemen treden op in Zuid-Limburg, op kalkgraslanden en kalkrotsen in voormalige groeves. Waardevolle natuurgebieden waar beheerders grote moeite hebben om de soort onder de duim te houden.

De Vlinderstichting: De vlinderstruik is een plant die bij veel mensen – juist die nog niet veel met natuur hebben – de ogen opent. Heel veel mensen genieten enorm van vlinders in hun tuin en met die vlinderstruik is succes min of meer verzekerd. Maar invasieve planten, die andere planten weg concurreren, willen we niet. Gelukkig zijn er inmiddels variëteiten van Buddleja te koop die wel nectar leveren, maar zich niet uitzaaien. Als we er daarvan één in onze tuin zetten en verder zoveel mogelijk inheemse nectarrijke planten, zoals marjolein, koninginnenkruid, knoopkruid, gewone kattenstaart of sporkehout, dan kunnen de insecten – ook in het stedelijk gebied – prima gedijen en wellicht weer in aantal toenemen.

FLORON: Het is tijd om te stoppen om vlinderstruik te promoten en zeker in het buitengebied zou de struik moeten worden vervangen door minder invasieve, liefst inheemse alternatieven. De website tuinernietin.nl geeft een aantal alternatieven. Daarnaast zouden verwilderende populaties in én nabij natuurgebieden moeten worden aangepakt, om de druk op natuurgebieden te verminderen.

Aanbevolen, niet-uitzaaiende Buddleja's met nectar:

Buddleja 'Blue Chip'
- Compacte groei (ca. 80 cm hoog)
- Rijkbloeiend en zeer aantrekkelijk voor vlinders

Buddleja 'White Chip' / 'Lilac Chip'
- Dwergvariëteiten, ideaal voor potten of kleine borders
- Rijkbloeiend en trekt vlinders aan

Buddleja 'Miss Ruby'
- Compacte vorm, felroze bloemen
- Zeer nectarrijk

Buddleja Free Petite-serie (zoals 'Blue Heaven', 'Tutti Frutti', 'Dark Pink')
- Dwergvormen, tot ca. 65 cm hoog, geschikt voor kleine tuinen
- Vlinderlokkend en langdurige bloei

Verder lezen

Chittka, L. & S. Schürkens, 2001. Successful invasion of a floral market. Nature 411(6838): 653-653. Klik hier.